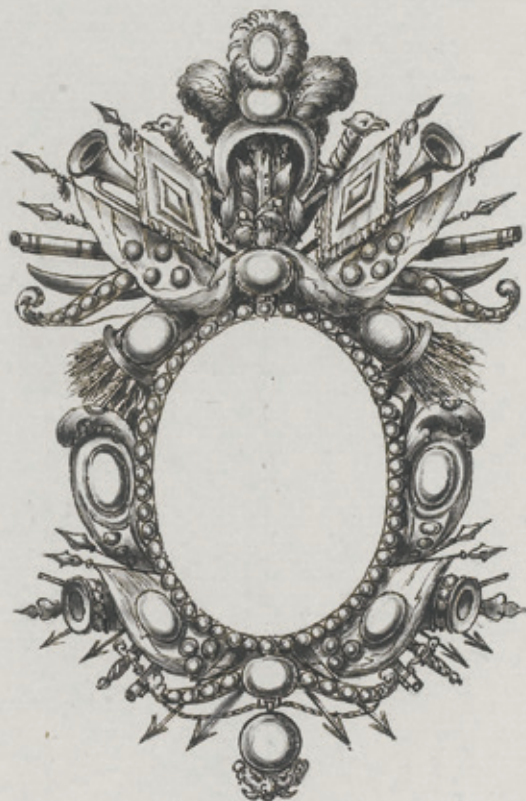

**DI
VA**

Antwerp Home Of
DIAMONDS

DIVA
in samenwerking met
de Koning Boudewijnstichting

Uitmundend elegant
**Juwelontwerpen
van L. Vander Cruycen**

**28 april – 15 juni
2019**

L. Vander Cruycen

L. Vander Cruycen

Voor het eerst worden twee recente aanwinsten in de leeszaal van DIVA gepresenteerd. Een selectie uit een reeks ontwerptekeningen en een album met verschillende reeksen prenten van juwelen. Allebei geven ze een blik op het werk van juwelier L. Vander Cruycen.

Er zijn nauwelijks biografische gegevens bekend over deze juwelier. Vander Cruycen publiceert vanaf 1770 verschillende ontwerpen in Parijs, toen een internationaal gerenommeerd centrum voor juweelkunst. Via een ongedateerde prentenreeks weten we dat hij als juwelier ook in Brussel actief was. Verder kan uit de signaturen op de prenten afgeleid worden dat hij zowel de ontwerper als de graveur van de prenten was. In 1770 was hij in de Rue du Harlay in Parijs gevestigd. Tot op heden kunnen er geen bestaande juwelen met zekerheid toegeschreven worden aan L. Vander Cruycen. Als ontwerper was hij schatplichtig aan Jean Henri Prosper Pouget (†1769), die in 1762 met zijn *Traité des pierres précieuses et de la manière de les employer en parure* een internationaal gewaardeerd standaardwerk uitgaf.

Juweelontwerpen in de 18de eeuw

Hoe maakten zij het? Het ontwerp van een juweel start meestal op papier, met een idee en enkele lijnen. Tekeningen geven een beeld van de gedachtegang van een ontwerpproces. Historische ontwerptekeningen en ornamentprenten voor juwelen werden meestal op ware grootte of op schaal uitgevoerd, zodat ze meteen door juweliers konden uitgevoerd worden.

In de 18de eeuw gingen edelstenen en diamanten een meer prominente rol spelen in de juweelkunst. De ontdekking van diamantmijnen in Brazilië zorgde voor een groter aanbod aan diamanten. De gelijktijdige ontwikkeling van nieuwe en betere slijptechnieken voor een nooit geziene schittering van de stenen. Edelstenen zoals smaragd en topaas kwamen ook uit de mijnen van de Nieuwe Wereld. Het grotere aanbod aan diamanten en edelstenen vertaalde zich ook naar het grotere gebruik ervan in juwelen. Ook ontwerptekeningen en ornamentprenten voor juwelen uit de 18de eeuw tonen de liefde voor de stenen. In de ontwerpen is ook duidelijk de populariteit te zien van florale ontwerpen, strikken en girandoles van de 18de eeuw.

Ontwerptekeningen voor juwelen en accessoires

De unieke reeks ontwerptekeningen voor juwelen en accessoires werd aangekocht door het Fonds Léon Courtin-Marcelle Bouché, onder het erevoorzitterschap van het Fonds Helena Bussers, en door de Koning Boudewijnstichting in depot gegeven aan DIVA. De volledige reeks van 23 tekeningen wordt toegeschreven aan L. Vander Cruyten en ca. 1770 gedateerd. De tekeningen omvatten een brede waaier aan juwelen en accessoires, zoals een stomacher, takbroches, knopen, gespen, frames voor miniatuurportretten en oor-

hangers. Op elk blad zijn verschillende categorieën juwelen uitgewerkt, geordend in een decoratieve bladschikking. Het zijn lichte en open naturalistische ontwerpen met onder meer bloemen, bladeren, strikken en kwastjes. De ontwerpen zijn inspiratie voor juwelen van uitzonderlijke kwaliteit, bedoeld voor de hoogste aristocratische en adellijke kringen. Er zijn in de Zuidelijke Nederlanden geen vergelijkbare tekeningen voor 18de-eeuwse juwelen bekend, wat deze reeks ontwerpen uiterst zeldzaam maakt.

© Sotheby's images

Ontwerp voor een strikbroche, twee takbroches, een knop en een broche

Strikken zijn een vaak voorkomend motief in de 18de-eeuwse juweelkunst. De strikbroche die hier werd ontworpen is een **Sévignéstrik**. Dit was een opengewerkte strik waaraan een of twee hangers hingen, soms eindigend in een kruishanger.

De term Sévigné komt van Marie de Rabutin-Chantal, Markiezin van Sévigné (1626-1696). Ze was een dame aan het Franse hof van Louis XIV.

Het was oorspronkelijk een platte, symmetrische strik die laag op het lijfje werd gedragen. De andere ontwerpen zijn twee takbroches met bloemen, een knop en onderaan een hanger met bloemen en linten.

◆ Toegeschreven aan
L. Vander Cruycken

- Ca. 1770
- Potlood en gewassen inkt op papier
- 388 x 248 mm
- Inv. B512/22/23

Collectie Koning
Boudewijnstichting
- Fonds Courtin-
Bouché, in depot
bij DIVA

Ontwerp voor vier takbroches en een houder voor een portretminiatuur

Naturalistische, florale motieven waren populair in de juweelkunst van de 18de eeuw. Dit was goed zichtbaar in de tak- en bloembroches.

Takbroches bestonden uit verschillende takjes met bloemen of bladeren, soms samengebonden met een strik.

Ze werden in het haar gedragen of op het lijfje. Ze konden zowel groot en opzichtig zijn, als klein en subtiel.

Soms werden de bloemen **en tremblant** gemonteerd, wat 'bevend' betekent.

Zo kwam de nadruk nog meer op het naturalistische ontwerp en de schittering van de diamanten te liggen.

Centraal in de tekening zie je ook een ontwerp voor het frame van een **portretminiatuur** met militaire trofeeën.

◆ Toegeschreven aan
L. Vander Cruyzen

- Ca. 1770
- Potlood en gewassen inkt op papier
- 392 x 248 mm
- Inv. B512/22/9

Collectie Koning
Boudewijnstichting
- Fonds Courtin-
Bouché, in depot
bij DIVA

© Sotheby's images

Ontwerp voor een stomacher

Ontwerp voor een **stomacher** of **corsage-juweel**, een van de grootste juwelen van de 18de eeuw. Een stomacher is een lang V-vormig paneel dat het lijfje van middel tot halslijn bedekte.

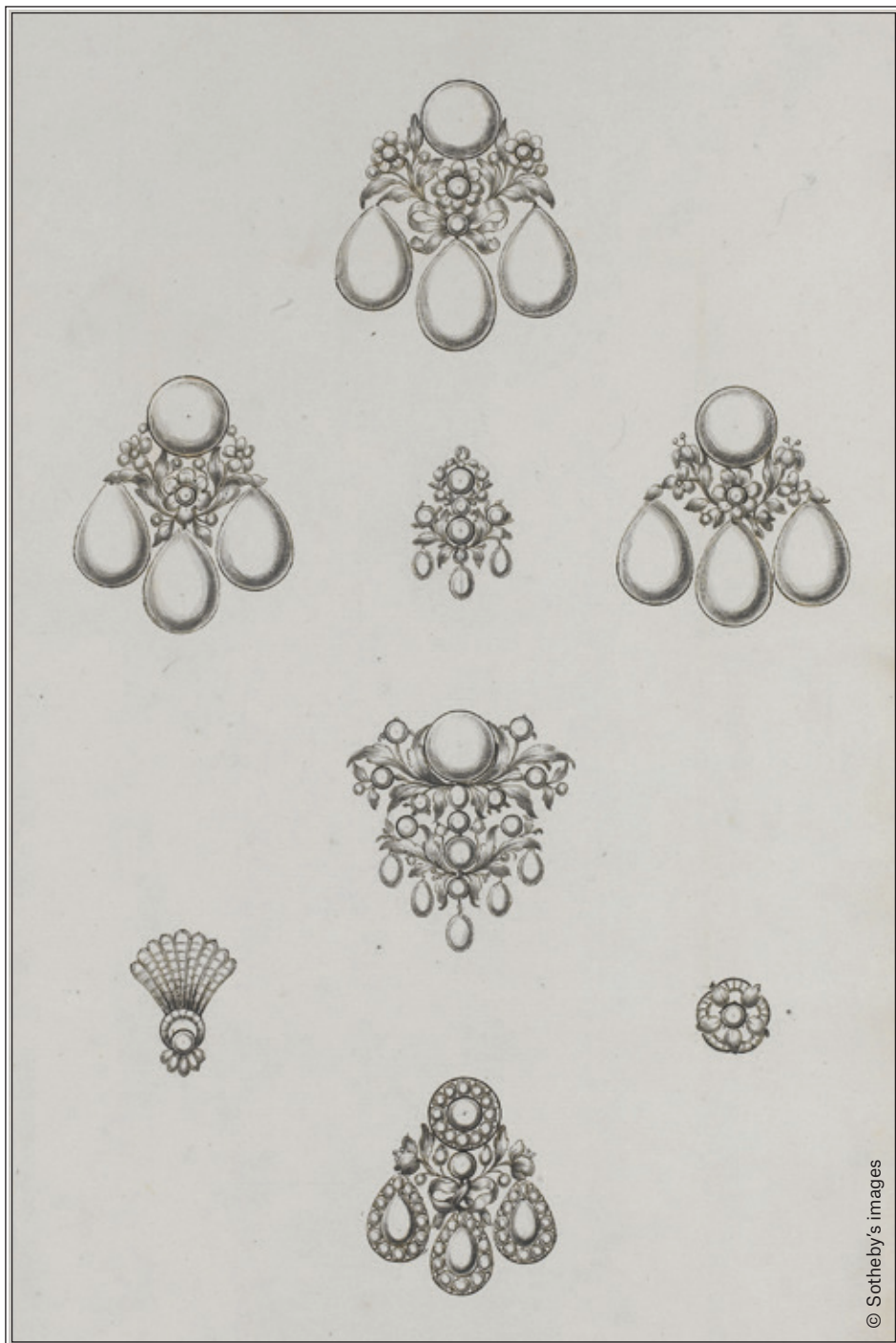
Stomachers werden bedekt met stoffen die of contrasteerden of de rest van de jurk aanvulden. Ze werden vaak gedecoreerd met strikken, linten, of later ook juwelen. Een stomacher kon net zoals bij dit ontwerp bestaan uit een stuk of een set juwelen om de stoffen stomacher of het lijfje te versieren.

De hier afgebeelde stomacher bestaat uit een **Hoorn des Overvloeds** waaruit een stroom van bloeiende ranken vloeit.

◆ Toegeschreven aan
L. Vander Cruyzen

- Ca. 1770
- Potlood en gewassen
inkt op papier
- 384 x 245 mm
- Inv. B512/22/4

Collectie Koning
Boudewijnstichting
- Fonds Courtin-
Bouché, in depot
bij DIVA

Variaties van ontwerpen voor girandoles

In deze ontwerptekeningen zijn verschillende variaties van ontwerpen voor **girandole oorbellen** te zien. Het was een van de meest populaire vormen van een oorbel in de 18de eeuw.

Girandoles ontleenden hun naam aan een type kandelaars (een kaarsenhouder met twee of meer armen) van deze tijd, vanwege hun typische ornamentale en ronde vormen.

De girandole bestond meestal uit een centrale ronde steen en een decoratief, boogvormig ontwerp in het midden. Daar hingen meestal drie druppel- of peervormige parels aan. Er waren girandoles voor overdag en 's avonds.

Het gewicht van deze oorbellen leidde vaak tot ingenieuze oplossingen om het gewicht op het oor te ontlasten, zoals linten die in het haar werden geweven of lussen die over het oor hingen.

◆ Toegeschreven aan
L. Vander Cruycken

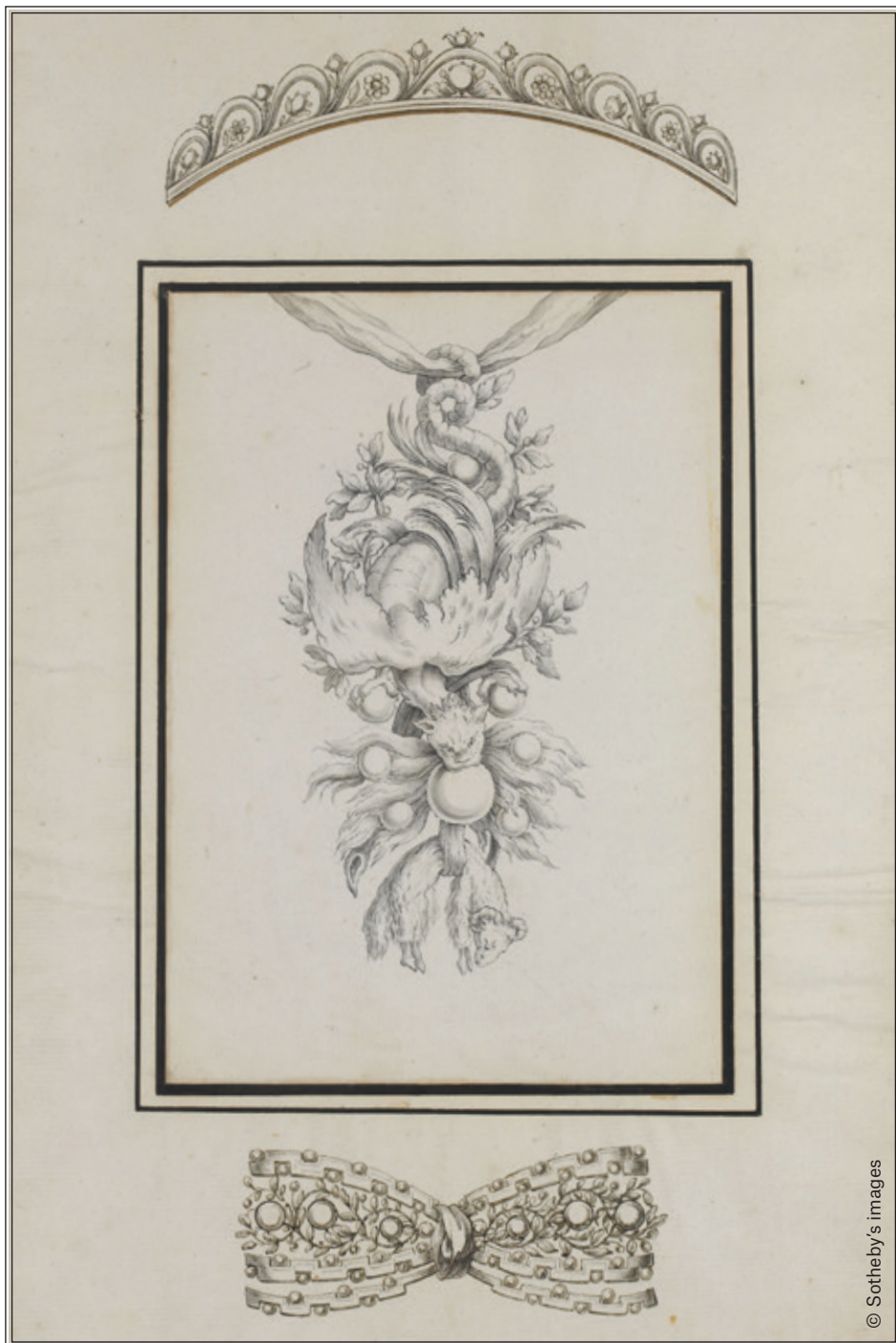
• Ca. 1770

• Potlood en gewassen
inkt op papier

• 392 x 248 mm

• Inv. B512/22/14

Collectie Koning
Boudewijnstichting
- Fonds Courtin-
Bouché, in depot
bij DIVA

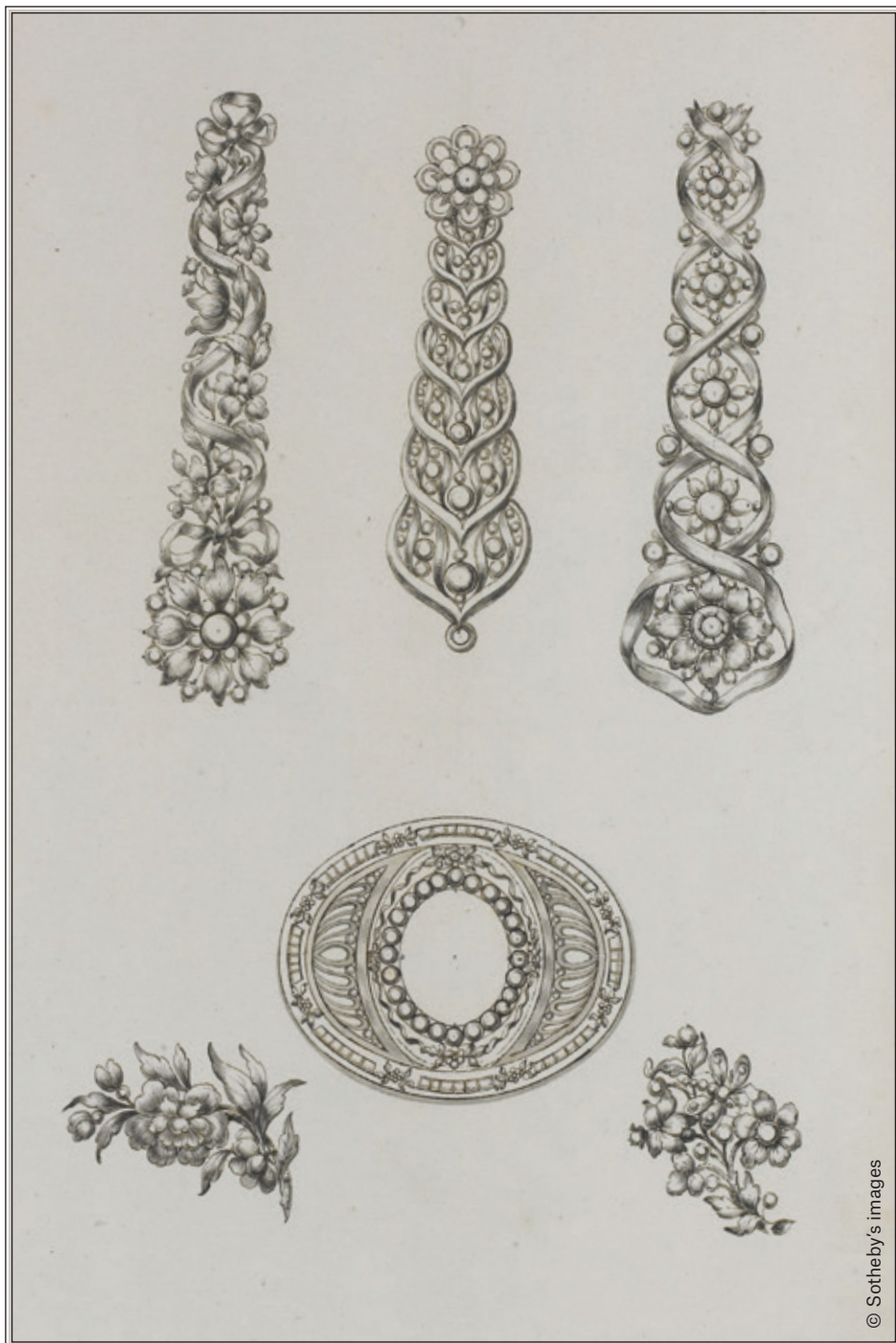
Ontwerp voor het insigne van de Orde van het Gulden Vlies

De tekening toont een fantasieontwerp van het juweel van de Orde van het Gulden Vlies, met een mythologische draak die parels in de muil en poten houdt en een slingerende staart. De **Orde van het Gulden Vlies** is een ridderorde, die in 1430 door Filips de Goede werd gecreëerd. Het ontwerp voor dit juweel van het Gulden Vlies is identiek aan het exemplaar in het **Nouveau Livre de desseins** (...) dat in 1770 door Vander Cruycken in Parijs werd uitgegeven. Verder zijn op deze tekening nog een ontwerp voor een kam en een strikbroche uitgewerkt.

◆ Toegeschreven aan L. Vander Cruycken

- Ca. 1770
- Potlood en gewassen inkt op papier
- 383 x 235 mm
- Inv. B512/22/12

Collectie Koning Boudewijnstichting - Fonds Courtin-Bouché, in depot bij DIVA

© Sotheby's images

Ontwerp met epauletten, doosje en bloembroches

Epauletten zijn versieringen die op de schouders van een jas of hemd worden gedragen. Mannen droegen ze om hun militaire rang te benadrukken of, zoals deze drie ontwerpen, als louter decoratief element.

In deze ontwerpen slingeren bloemen-ranken en linten rondom elkaar in een herhalende en symmetrische vormgeving. Centraal in de tekening is het ontwerp voor een **snuifdoos** of **bonbonnière** met een omlijsting voor een miniatuurportret. Onderaan twee ontwerpen voor kleine **bloembroches**, met rechts een klein verscholen vlindertje.

◆ Toegeschreven aan L. Vander Cruyzen

• Ca. 1770

• Potlood en gewassen inkt op papier

• 391 x 248 mm

• Inv. B512/22/16

Collectie Koning Boudewijnstichting - Fonds Courtin-Bouché, in depot bij DIVA

Album met prenten van Vander Cruycken en andere

In 2018 kocht DIVA een album aan uit de verzameling van Marc Lefrancq uit Valenciennes. Het convoluut bevat vier prentenreeksen.

1. **Gegraveerde ornamentprenten** voor juwelen van L. Vander Cruycken uit het Nouveau Livre de desseins contentant les ouvrages de la Joaillerie uitgegeven in 1770 in Parijs, waarvan hier een prent is te zien.
2. **Prenten uit de encyclopedie** van Diderot en d'Alembert onder het lemma Orfèvre, Jouaillier, Metteur en Œuvre, Brillans door Robert Bénard naar Jacques Raymond Luçotte.
3. Zogenaamde **Cul de lampes** van Jacques de Sève, Parijs, tweede helft 18de eeuw.
4. Een **reprint** van de Nouveau Livre (...) van Van der Cruycken uitgegeven door G. Hue in 1907.

De bundel prenten van Vander Cruycken in dit convoluut sluit zowel qua stijl als uitwerking nauw aan bij de verworven ontwerptekeningen.

◆ Album met kartonnen band en lederen rug, gravures en reproducties op papier

• Tweede helft 18de eeuw en facsimile uit 1907

• 345 x 465 x 23 mm

• Inv. P2018/1

Prent N° 6 van L. Vander Cruycken uit Nouveau Livre de desseins contentant les ouvrages de la Joaillerie, Parijs, 1770

Uitmundend elegant
Juweelontwerpen
van L. Vander Cruycen

Leeszaal DIVA
28 april – 15 juni 2019

Openingsuren
Erfgoeddag zondag 28 april tussen 10 en 17u
Donderdag en vrijdag tussen 10 - 12u en 13 - 17u
Elke 1ste en 3de zaterdag van de maand tussen 10 - 13u